

СХВАЛЕНО
педагогічною радою
Протокол №1 від 28 серпня 2025 року

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ № 239 від 29 серпня 2025 року
Директор _____ Наталія ШУЛЬГА

ПОЛОЖЕННЯ

щодо запобігання насильству та унеможливлення
жорстокого поводження з дітьми
у ліцеї № 241 «Голосіївський» міста Києва

1. Загальні положення

1.1. Це Положення регулює питання організації захисту учасників освітнього процесу, у тому числі дітей, від різних форм насильства та жорстокого поводження у Ліцеї № 241 «Голосіївський» міста Києва.

Положення розроблено на основі:

- Законів України «Про освіту»; «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 №2229-VIII; «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 №2402-III; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 №2657-VIII; «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми» від 06.06.2024 №3792-IX;
- постанов Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 №658, від 01.06.2020 №585, від 28.07.2021 №775;
- наказів МОН України від 02.10.2018 №1047, від 28.12.2019 №1646;
- постанови КМУ від 04.06.2025 №658 «Про затвердження Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми».

1.2. Суб'єкти, на яких поширюється дія цього Положення – усі учасники освітнього процесу.

1.3. Основні терміни:

- **Дитина** – особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом вона не набула його раніше.
- **Безпечне освітнє середовище** – сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають завдання учасникам процесу фізичної, моральної чи майнової шкоди.
- **Насильство** – будь-які умисні дії однієї особи щодо іншої, які порушують її права і завдають шкоди фізичному чи психічному здоров'ю.
- **Жорстоке поводження з дитиною** – фізичне, психологічне, сексуальне або економічне насильство над дитиною, у т.ч. вербування чи експлуатація.
- **Домашнє насильство** – діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного характеру, що вчиняються в сім'ї чи у місці проживання.
- **Булінг (цькування)** – психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, у тому числі із застосуванням електронних комунікацій, яке систематично вчиняється однією особою щодо іншої у колективі.

2. Основні завдання

Основними завданнями щодо захисту учасників освітнього процесу від різних форм насильства та жорстокого поводження у закладі є:

- здійснення аналізу ситуації у ліцеї (фізичного та емоційно-психологічного середовища);
- ознайомлення учасників освітнього процесу – учнів, батьків, працівників закладу – з Правилами внутрішнього розпорядку;
- визначення обов'язків та відповідальності учасників освітнього процесу щодо створення та дотримання безпечної поведінки у закладі;
- проведення інструктажів для всіх працівників закладу освіти;

- інформування про цілодобові телефони довіри з питань допомоги жертвам насильства у закладі та сім'ї; Національної гарячої лінії з питань запобігання насильству; Національної дитячої гарячої лінії; контактів працівника ювенальної превенції поліції;
- обов'язкове інформування відповідних органів про випадки чи підозри щодо форм насильства та експлуатації;
- взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання всіх видів насильства відповідно до чинного законодавства.

На сайті закладу забезпечується відкритий доступ до публічної інформації та документів, зокрема:

- Правил внутрішнього трудового розпорядку;
- плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію насильству й булінгу;
- контактної інформації уповноваженої особи та служб, до яких можна звернутися;
- інформації про проведення виховної роботи та просвітницьких заходів.

3. Права та обов'язки учасників освітнього процесу

3.1. Здобувачі освіти мають право на:

- якісні освітні послуги;
- індивідуальну освітню траєкторію (вибір видів, форм і темпу навчання, дисциплін, методів і засобів);
- необхідні умови для здобуття освіти, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами;
- свободу творчої, спортивної, культурної, просвітницької та наукової діяльності;
- участь (особисто чи через законних представників) у громадському самоврядуванні закладу;
- безпечні та нешкідливі умови навчання і праці;
- повагу людської гідності;
- захист від будь-яких форм насильства, експлуатації, булінгу, дискримінації, пропаганди та агітації;
- отримання соціальних і психолого-педагогічних послуг як особа, що постраждала від насильства, стала свідком або вчинила його.

3.2. Здобувачі освіти зобов'язані:

- поважати гідність, права та свободи інших учасників процесу;
- дотримуватися етичних норм і правил закладу;
- відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших;
- повідомляти адміністрацію про факти насильства чи жорстокого поводження.

3.3. Працівники закладу мають право на:

- захист професійної честі та гідності;
- захист від будь-яких форм насильства, дискримінації, пропаганди й агітації, що шкодять здоров'ю.

3.4. Працівники зобов'язані:

- дотримуватися педагогічної етики;
- поважати права й інтереси учасників процесу;
- особистим прикладом утверджувати моральні та суспільні цінності;

- формувати у здобувачів освіти правосвідомість, толерантність, патріотизм, прагнення до взаєморозуміння;
- захищати учнів від будь-яких форм насильства та дискримінації, запобігати шкідливим звичкам;
- виконувати посадові обов'язки;
- повідомляти директора про факти насильства.

3.5. Батьки та законні представники мають право:

- отримувати інформацію про діяльність закладу й надання соціальних та психолого-педагогічних послуг;
- знати про результати навчання і оцінювання якості освіти;
- подавати директору заяви про випадки насильства та вимагати невідкладного реагування (протягом 1 доби);
- отримувати інформацію щодо програм допомоги дитині, яка постраждала від насильства.

Обов'язки батьків:

- виховувати у дітей повагу до прав людини й етичних норм;
- дбати про фізичне й психічне здоров'я дитини, сприяти розвитку її здібностей;
- формувати навички здорового способу життя;
- виховувати культуру діалогу та мирного співіснування;
- особистим прикладом утверджувати моральні та суспільні цінності.

4. Попередження всіх форм насильства в освітньому середовищі

4.1. Визначення чинників ризику насильства

Працівники закладу повинні знати чинники ризику насильства проти здобувачів освіти та повідомляти про них батькам, надавати інформацію щодо можливостей отримання підтримки та заохочувати до вирішення проблеми.

4.2. Фактори ризику для життя, здоров'я та розвитку дитини

Педагогічним працівникам слід звертати увагу на ознаки, що можуть свідчити про ризики:

- відсутність зацікавленості батьків у навчанні дитини;
- перебування батьків у закладі у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;
- агресивна поведінка батьків щодо працівників;
- ігнорування рекомендацій педагогів щодо виховання;
- недотримання санітарних та гігієнічних норм;
- наявність у батьків психоемоційних розладів чи суїцидальних тенденцій;
- відсутність медичного догляду за дитиною;
- факти жорстокого поводження у сім'ї або з тваринами;
- перебування у помешканні сторонніх осіб із залежностями.

4.3. Порядок реагування

Розроблений відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та Постанови КМУ №658.

4.3.1. Заступник директора з виховної роботи:

- проводить виховну та просвітницьку роботу з учасниками освітнього процесу;
- організовує роботу практичного психолога з постраждалими дітьми;
- визначає уповноваженого працівника для невідкладного реагування.

4.3.2. Директор закладу:

- визначає уповноважену особу з числа членів комісії;
- у разі підозри інформує поліцію та ювенальну превенцію протягом доби;
- фіксує інформацію у журналі інцидентів;
- забезпечує надання допомоги постраждалим.

4.3.3. У разі насильства щодо учнів:

- протягом доби інформується поліція та служба у справах дітей;
- ведеться запис у журналі інцидентів;
- надається медична допомога (за потреби);
- організовується робота психолога.

4.3.4. При підозрі на домашнє насильство:

- уповноважена особа контактує з дитиною, встановлює довіру, підтримує емоційно, дотримується конфіденційності.

4.3.5. Дії психолога:

- складає план корекційної роботи;
- здійснює психосоціальний супровід потерпілого та, за потреби, кривдника;
- у складних випадках перенаправляє до спеціалістів (психотерапевта, невролога, психіатра).

4.3.6. Обов'язки працівників закладу

Всі педагоги та інший персонал зобов'язані повідомляти уповноважену особу чи адміністрацію про підозри насильства, щоб було забезпечено допомогу дитині.

4.3.7. План допомоги дитині

У випадку виявлення насильства складається індивідуальний план допомоги, що включає:

- заходи для забезпечення безпеки;
- підтримку у закладі;
- направлення до спеціалізованих центрів (за потреби).

4.3.8–4.3.10. Група реагування

У складних випадках директор створює групу реагування (психолог, педагоги, інші працівники).

- Група готує план допомоги дитині.
- За участю батьків/опікунів проводиться зустріч і протоколюється.

- Директор повідомляє компетентні органи (поліцію, прокуратуру, службу у справах дітей).

4.3.11–4.3.16. Додаткові положення

- усі дії документуються;
- працівники зберігають конфіденційність;
- на сайті розміщується контактна інформація служб;
- обов'язковим є повідомлення поліції («102»).

4.4. Рекомендації при роботі з дитиною

- поставитися серйозно та спокійно;
- підтримати словами, що знімають провину («Ти не винна», «Добре, що ти сказала»);
- не давати обіцянок, які неможливо виконати;
- організувати конфіденційність розмови.

4.5. Підтримка у колективі

- забезпечити нормальний статус дитини в групі;
- виявляти тепле ставлення;
- створювати атмосферу стабільності та безпеки;
- заохочувати участь у справах класу;
- засуджувати деструктивну поведінку;
- стимулювати творчість і самовираження.

4.6. Допомога дитині у стресовому стані

- підтримувати, бути терпимим;
- навчати виражати почуття словами;
- допомагати вирішувати конфлікти мирно;
- переконувати, що її почуття є нормальними;
- допомагати розпізнавати та контролювати емоції.

4.7. Типова програма підтримки

Заклад користується Типовою програмою (Постанова КМУ від 04.06.2025 №658), яка передбачає комплекс заходів соціально-психологічної реабілітації постраждалих від насильства.

5. Булінг

5.1. Визначення понять

- **Вербальний булінг** – словесні образи, погрози, принизливі коментарі (щодо зовнішності, релігії, етнічної приналежності, інвалідності, стилю одягу тощо).
- **Фізичний булінг** – удари, поштовхи, підніжки, блокування, небажані дотики.
- **Соціальний булінг** – ізоляція, виключення з колективу, ігнорування, бойкот.
- **Кібербулінг** – образи, погрози, поширення чуток у мережі (через SMS, соцмережі, месенджери, електронну пошту тощо).
- **Сексистські, расистські та інші принизливі повідомлення** – створюють ворожу атмосферу навіть без прямого спрямування на конкретну дитину.

5.2. Порядок реагування на випадки булінгу та застосування заходів виховного впливу

Загальні положення

- **Конфлікт** – зіткнення протилежних інтересів без умислу завдати шкоди.
- **Булінг** – систематичне умисне насильство (фізичне, психологічне, економічне, сексуальне, у тому числі кібербулінг), що завдає шкоди чи створює реальну загрозу.

Ознаки булінгу:

- повторюваність дій;
- наявність сторін (кривдник, потерпілий, спостерігачі);
- умисність;
- дисбаланс сил;
- відсутність розкаяння у кривдника.

Сторони булінгу:

- кривдник (булер);
- потерпілий (жертва булінгу);
- спостерігачі (свідки подій).

5.3. Форми насильства під час булінгу

- **Фізичне насильство** – бійки, штовхання, удари, інші дії, що завдають болю.
- **Психологічне насильство** – образи, приниження, поширення чуток, ігнорування, бойкот.
- **Економічне насильство** – крадіжки, псування речей, вимагання грошей чи їжі.
- **Сексуальне насильство** – жести, жарти, прізвиська, домагання, обмацування, чутки.
- **Кібербулінг** – переслідування через електронні комунікації (фото, відео, аудіо).

5.4. Прояви булінгу в закладі освіти

Психологічні: замкнутість, тривожність, агресивність, депресія, уникання школи, аутоагресія, суїцидальні думки.

Фізичні: травми, скарги на біль, спроби приховати ушкодження, фото/відео знущань.

Економічні: пошкодження чи зникнення речей, вимагання грошей, їжі.

Сексуальні: скарги на домагання, поширення чуток сексуального характеру, фото/відео інтимного змісту.

5.5. Місця, де може відбуватися булінг

Булінг може відбуватися:

- у приміщеннях закладу (класи, спортзал, коридори, їдальня, роздягальні, туалети тощо);
- на прилеглій території;
- поза межами закладу (у тому числі через електронні засоби комунікації).

II. Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в закладі освіти

1. Суб'єкти реагування

- заклад освіти;

- Управління освіти Голосіївської районної в місті Києві державної адміністрації;
- служба у справах дітей;
- сектор ювенальної превенції відділу превенції Голосіївського управління поліції головного управління Національної поліції в м. Києві.

Кожен із суб'єктів діє в межах повноважень, передбачених законом та цим Положенням.

2. Принципи діяльності суб'єктів реагування

- законність;
- відкритість та прозорість;
- дотримання прав і свобод людини;
- повага й неупереджене ставлення до сторін;
- конфіденційність;
- взаємодія та співпраця;
- невідкладність реагування;
- комплексний підхід;
- нетерпимість до булінгу та визнання його суспільної небезпеки.

3. Спільна діяльність суб'єктів реагування

«Служба освітньої безпеки», сектор ювенальної превенції відділу превенції Голосіївського управління поліції головного управління Національної поліції в м. Києві, управління освіти Голосіївської районної в місті Києві державної адміністрації, служба у справах дітей разом із комісією закладу освіти з розгляду випадків булінгу:

- проводять оцінку потреб потерпілого чи кривдника (соціальні послуги, медична, психологічна допомога);
- інформують батьків/законних представників про доступні права та послуги.

III. Порядок реагування закладу освіти на випадки булінгу (цькування)

1. Підстава для реагування

Будь-яка заява або повідомлення (усне, письмове, електронне) про випадок чи підозру булінгу щодо дитини або з боку дитини.

Повідомлення може подати будь-яка особа, яка є свідком, учасником чи володіє достовірною інформацією.

2. Куди можна подати повідомлення

До будь-якого суб'єкта реагування, визначеного в розділі II цього Положення.

3. Обов'язки дорослих учасників процесу

Повнолітні учасники освітнього процесу зобов'язані:

- невідкладно реагувати у разі звернення дитини чи свідчення булінгу;
- оцінювати рівень небезпеки для життя та здоров'я;
- припиняти небезпечний вплив;
- надавати невідкладну медичну чи психологічну допомогу;
- за потреби звертатися до медичних установ.

4. Обов'язки керівника закладу освіти

Керівник:

- призначає наказом уповноважену особу з числа заступників;
- визначає склад комісії з розгляду випадків булінгу;
- у разі отримання заяви протягом 1 доби повідомляє:
 - поліцію,
 - інспектора «Служби освітньої безпеки»,
 - одного з батьків/законних представників потерпілого,
 - службу у справах дітей,
 - бригаду екстреної медичної допомоги (за потреби);
- інформує заявника про порядок подальшого розгляду;
- скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу не пізніше ніж через 3 робочі дні з моменту отримання заяви.

IV. Діяльність комісії закладу освіти з розгляду випадків булінгу (цькування)

1. Статус комісії.

Комісія є колегіальним органом закладу освіти. Вона скликається у кожному випадку надходження заяви про булінг не пізніше ніж через 3 робочі дні з дня отримання заяви або повідомлення.

2. Склад комісії.

До складу входять уповноважена особа та інші заінтересовані працівники: педагогічні, педагогічні, практичний психолог, медичний працівник тощо. За потреби до засідання можуть бути залучені:

- сторони булінгу (потерпілий, кривдник, свідки),
- батьки або законні представники,
- представники суб'єктів реагування,
- інші заінтересовані сторони.

3. Форма роботи.

Комісія проводить засідання, за результатами яких:

- складає протокол;
- формує пропозиції та рекомендації з питань, що належать до її компетенції.

4. Відповідальність за виконання рішень.

Уповноважена особа або її заступник (визначений наказом) відповідає за виконання та моніторинг запланованих заходів відновлення психологічного клімату й реалізацію рекомендацій комісії.

5. Повноваження комісії:

- розгляд і аналіз матеріалів за результатами розслідування;
- визначення сторін булінгу, причин і факторів;
- планування заходів стабілізації психологічного клімату у колективі;
- організація соціальних і психолого-педагогічних послуг сторонам булінгу (за потреби із залученням правової, соціальної допомоги тощо);
- формування рекомендацій для педагогів щодо методів роботи з учнями та їхніми батьками;
- формування рекомендацій для батьків/законних представників сторін булінгу.

V. Порядок застосування заходів виховного впливу в закладі освіти

1. Мета застосування заходів.

Заходи виховного впливу спрямовані на відновлення та нормалізацію відносин між учасниками освітнього процесу після випадку булінгу, створення сприятливого освітнього середовища.

2. Кому застосовуються.

Заходи виховного впливу застосовуються до:

- кривдника (булера),
- потерпілого,
- свідків булінгу (цькування).

3. Зміст заходів.

Вони повинні забезпечувати:

- дотримання прав та інтересів усіх сторін;
- виховання та розвиток емпатії;
- надання соціальної та психолого-педагогічної допомоги.

4. Хто реалізує.

Заходи реалізуються педагогічними працівниками із залученням фахівців (правова, психологічна, соціальна допомога).

5. Визначення заходів.

Конкретні заходи планує та визначає комісія з розгляду випадків булінгу.

6. Обов'язки керівника закладу.

Керівник забезпечує виконання заходів допомоги і супроводу всіх учасників випадку булінгу.

7. Роль практичного психолога та соціального педагога:

- діагностика психологічного клімату в колективі;
- планування корекційної роботи з кривдником та свідками (із залученням батьків);
- розробка індивідуальної програми реабілітації потерпілого;
- проведення профілактичних заходів для класу та для батьків;
- супровід педагогів, які працюють у групі, де стався випадок булінгу;
- надання психологічного супроводу учасникам випадку (потерпілому, кривднику, свідкам).

9. Обов'язки педагогічних працівників:

- виконувати рекомендації комісії;
- сприяти формуванню у дітей навичок мирного врегулювання конфліктів;
- активно працювати над профілактикою повторних випадків булінгу.